

STAPPENPLAN BIJ EEN PLOTSELING STERFGEVAL

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Consultatie	1
Stap 1: Het bericht	1
Stap 2: Sleuteltrio	2
Stap 3: Duidelijkheid	3
Stap 4: Het informeren van de schoolgemeenschap	3
Stap 5: Contact met de ouders/familie van de overledene	5
Stap 6: Informeren van ouders	5
Stap 7: Aangepast rooster	5
Stap 8: Begeleiding tussen overlijden en uitvaart	6
Stap 9: Administratieve zaken	7
Stap 10: Individuele begeleiding van leerlingen	7
Stap 11: Nazorg voor de groepsleerkracht en het team	8
Stap 12: Terugkijken, evalueren	8

Inleiding

Leerlingen, leerkrachten, directie en onderwijsondersteunend personeel vormen met elkaar een 'gemeenschap'. Als iemand uit die gemeenschap (plotseling en onverwacht) overlijdt, is dat in de meeste gevallen een gebeurtenis die de hele gemeenschap raakt. Het doet een beroep op het onderwijsgevend team om snel en adequaat te reageren, rekening houdend met een veelheid van factoren.

In dit hoofdstuk zijn de nodige acties en aandachtspunten in een stappenplan op een rijtje gezet. De stappen zijn zo veel mogelijk op volgorde uitgewerkt. Een aantal stappen zullen parallel aan elkaar lopen.

Consultatie

In de praktijk komt het af en toe voor dat een leerling of een leerkracht of iemand anders uit de schoolgemeenschap (plotseling) overlijdt. Dat betekent dat scholen niet gemakkelijk een 'routine' opbouwen in het omgaan met dergelijke situaties. Om overhaaste en ongecoördineerde acties en reacties te voorkomen, kan het van belang zijn om snel een contactpersoon te raadplegen die ervaring heeft op dit gebied. Zo kunt u als school een beroep doen op iemand uit het JGZ-team van GGD regio Utrecht. Mocht er door het overlijden sprake zijn van maatschappelijke onrust (eventueel gecombineerd met toeloop van de pers) dan kunt u beter contact opnemen met een dienstdoende functionaris van de incidentenpool (030-6086086 of 033-4600046). Zij zijn dagelijks te bereiken tijdens kantooruren.

Stap 1: Het bericht

Ieder geval van (plotseling en onverwacht) overlijden is anders. De doodsoorzaak kan zeer uiteenlopend zijn: een ongeval, een zelfdoding, een hartaanval of hersenbloeding. Ook het moment van overlijden varieert: het kan tijdens de les gebeuren, in het weekend, in de avonduren of tijdens de vakantie.

Het overlijdensbericht kan op diverse manieren binnenkomen:

- via het mondelinge circuit;
- telefonisch;
- per post;
- door middel van een advertentie in de krant;
- via een officiële melding aan directie of administratie
- via Whats App

Bij de ontvangst van het bericht van één van de direct betrokkenen (ouders, grootouders, kinderen) moet gelet worden op een aantal zaken:

- A. Het bericht moet zo spoedig mogelijk worden doorgegeven aan:
- * de directie of een (vooraf aan te wijzen) directielid. Is laatst genoemde afwezig, dan moet het bericht doorgegeven worden aan een (vooraf aan te wijzen) vervanger;
 - * de groepsleerkracht van de betrokken groep;
 - * een vertegenwoordiger van de oudercommissie of de contact-ouder van de groep.
- B. Degene die het bericht ontvangt gaat bij de melder na of de bovenstaande personen al op de hoogte zijn gesteld. Zo niet, dan zal de ontvanger van het bericht dit zelf moeten doen.
- 'Zo spoedig mogelijk' betekent ook: in het weekend, tijdens de vakantie, tijdens de les of 's avonds laat.
- C. Als het bericht niet rechtstreeks van de ouders, een arts of de politie komt, moet eerst gecontroleerd worden of de berichtgeving juist is. In een enkel geval is er namelijk sprake van een valse melding (misplaatste grap, overspannen toestand of de naam van een verkeerde persoon wordt doorgegeven). De groepsleerkracht of intern begeleider kan het bericht verifiëren bij vrienden of burens en de directie kan dit doen bij politie, huisarts of jeugdarts van de GGD. Vindt het overlijden in het buitenland plaats dan kan er contact gezocht worden met het ministerie van buitenlandse zaken of met het consulaat van het betreffende land. Dit geldt bijvoorbeeld voor overlijden van kinderen of volwassenen die hun vakantie in het buitenland doorbrengen en daar overlijden.
- D. Bij een plotselinge dood van een leerling of leerkracht op school is het vanzelfsprekend dat de ouders/familie direct worden geïnformeerd, bij voorkeur door de directeur, eventueel samen met de leerkracht of mentor van het kind (meer informatie: zie hoofdstuk 5. Slecht nieuws gesprekken). Wanneer ouders niet direct bereikbaar zijn, kan hulp van de politie worden ingeroepen om hen op te sporen.

Stap 2: Sleuteltrio

De plotselinge dood van iemand uit de schoolgemeenschap vraagt om een goed gecoördineerde actie (reactie) van de school. Daarom is het aan te bevelen een zogenaamd 'sleuteltrio' te vormen dat bestaat uit:

- de directeur of diens vervanger;
- de groepsleerkracht;
- eventueel de vertegenwoordiger van de oudercommissie;
- eventuele anderen zoals de interne begeleider en een extern deskundige;
- eventueel lid van de incidentenpool van de GGD regio Utrecht.

Dit sleuteltrio ontwikkelt en coördineert de activiteiten, stemt de agenda's op elkaar af en is de komende week voor onderling beraad bereikbaar. Het is van belang om af te spreken wie de eindverantwoordelijkheid heeft.

Het trio is verantwoordelijk voor:

- informatie van de betrokkenen;
- organisatorische aanpassingen;

- opvang van leerlingen en collega's;
- contacten met de ouders;
- regelingen in verband met rouwbezoek en uitvaart;
- administratieve afwikkeling;
- nazorg van de betrokkenen.

Van het sleuteltrio wordt een professionele opstelling verwacht. Daarom is het van belang om stil te staan bij de eigen gevoelens en gedachten tegenover de dood (eventueel de zelfgekozen dood) en de eigen betrokkenheid bij de overledene (zie hiervoor hoofdstuk 4. Analyse van eigen emoties).

Stap 3: Duidelijkheid

Allereerst zorgt het sleuteltrio voor een duidelijk en compleet beeld:

- wie is er overleden;
- wat is er precies gebeurd;
- waar is het gebeurd;
- hoe is het gebeurd?
- Welke informatie mag wel naar buiten worden gebracht na overleg met direct betrokkenen en welke informatie (nog) niet?

Het trio brengt zo nodig de hulpverlening op gang, gaat na of iedereen die op school zou moeten zijn er ook is en zorgt ervoor dat leerlingen die op de plaats van het ongeval zijn naar school worden gehaald. De school vormt een centrale schakel in het omgaan met het overlijden van een leerling of personeelslid. De school vormt ook de uitvalsbasis van waaruit verwerken van de emoties plaats kan vinden.

Het sleuteltrio gaat vervolgens na wie geïnformeerd moeten worden over het overlijden:

- het personeel (denk ook aan hen die op dat moment niet op school zijn). Voor personeel geldt dat alle **op school werkzame personen** bericht moeten ontvangen dus ook de leesmoeder, de tuinman, de computermoeder, etc.;
- de groep van de leerling of leerkracht;
- broertjes en zusjes, neefjes en nichtjes die op school zitten;
- vriendjes en vriendinnetjes in andere groepen;
- ex-groepsgenootjes, ook bv. van een andere school als het kind net van school is gewisseld;
- overige leerlingen (denk ook aan leerlingen in de gymzaal, op excursie, schoolreis, zieke leerlingen e.d.);
- ouders;
- ouderraad;
- schoolbestuur;
- personen en instanties die mogelijk contact opnemen met de familie zoals externe hulpverleners, leerplichtambtenaar en GGD;
- chauffeur en leerlingen die meereisden wanneer de leerling met een busje naar school kwam (bijvoorbeeld in het speciaal onderwijs).

Het trio spreekt af wie wie informeert en houdt daarvan aantekeningen bij. Zo kan geprobeerd worden mensen die in eerste instantie niet bereikt zijn nogmaals te bereiken.

Stap 4: Het informeren van de schoolgemeenschap

Doe dit in stapjes. Dat betekent dat je eerst het team van leerkrachten en onderwijsassistenten bij elkaar roept voor een bijeenkomst. Daar kunnen leerkrachten hun eigen vragen stellen, hun eigen emoties verwerken en steun zoeken bij elkaar. Ze

kunnen ook proberen met elkaar te formuleren hoe ze het bericht aan de leerlingen zullen overbrengen.

De volgende stap kan zijn dat je eerst de groep, waarin het overlijden heeft plaatsgevonden informeert over het overlijden. Deze groep kan dan ook alvast met elkaar nadenken over het eventueel inrichten van een gedenkplekje binnen de school of andere vormen van rouwverwerking, rituelen en symbolen. Als het een plotseling geval van overlijden betreft kan het goed zijn de leerlingen samen met (één van) hun ouders uit te nodigen. De ouders kunnen dan voor hun eigen kind individueel troost en nabijheid bieden.

Verder aandachtspunten zijn:

- de groepsleerkrachten zullen het slechte nieuws aan hun groep moeten vertellen. Voor de één is dit gemakkelijker dan voor de ander. Zorg er daarom voor dat één van de leerkrachten of ander personeelslid ambulant is en - zo nodig - kan bijspringen. Zo'n ambulant persoon kan niet alleen een collega ondersteunen, maar ook zorg besteden aan leerlingen die extra aandacht nodig hebben. Ook moet het mogelijk zijn voor de leerkrachten om (tijdelijk) het stokje even aan een ander te geven om hun eigen emoties de baas te kunnen (zie hiervoor ook hoofdstuk 4: Analyse van eigen emoties)
- het kan nodig zijn een vertrouwensleerkracht beschikbaar te hebben voor leerlingen voor wie de emoties te veel worden. De leerling kan dan naar die leerkracht gaan om 'bij te komen' Worden er veel van dergelijke reacties verwacht van meerdere leerlingen dan kan het een overweging zijn Slachtofferhulp Nederland (tel.nr 0900-0101) in te schakelen.
- leerkrachten moeten zich realiseren dat dit slechte bericht andere ervaringen kan reactiveren. 'Oud' verdriet wordt opeens weer heel actueel. Dat geldt niet alleen voor de leerlingen, maar ook voor de leerkrachten zelf. Het is goed daarin het team ruimte voor te creëren. Anders loop je de kans dat je als leerkracht 'stukloopt' op je eigen verdriet, je eigen emoties, etc. In zo'n periode is het belangrijk voor ieder teamlid om een 'back-up' hebben. Dat kan iemand uit het team zijn, maar ook iemand van buiten het team. Even tijd nemen voor jezelf als leerkracht is van tijd tot tijd belangrijk om het hoofd boven water te houden in een situatie waar veel van je gevraagd kan worden.

De getroffen groep moet als eerste direct aan het begin van de dag geïnformeerd worden. Hoe dat het beste kan gebeuren is te lezen in hoofdstuk 6. Het informeren van leerlingen. Daarna worden overige leerlingen geïnformeerd. Het kan zijn dat dat aanpassingen vergt in het lesrooster. Ook daar zorgt het sleuteltrio voor, eventueel in samenwerking met een roostermaker.

Met name de getroffen groep blijft zoveel mogelijk onder de hoede van de groepsleerkracht of leerlingbegeleider. Het is van belang om de opvang zoveel mogelijk in de klas te houden. Desalniettemin moet er wel een ruimte ingericht worden waar leerlingen terechtkunnen die alleen maar kunnen of willen huilen of erg overstuur zijn. Daar kan iemand uit het leerkrachtenteam de eerste periode permanent zitten. Of als dit beter wordt geacht iemand van Slachtofferhulp. Zorg daarbij voor de aanwezigheid van tissues, koffie, thee, limonade en/of koekjes.

Als leerlingen persé naar huis willen, moet nagegaan worden of de ouders thuis zijn, op de hoogte zijn en hun kind kunnen ophalen. Kunnen ouders hun kind niet ophalen, dan moet de school ervoor zorgen dat het kind onder begeleiding naar huis gaat of anderszins wordt opgevangen als het naar huis gaat.

Bij melding van een sterfgeval in de vakantie of aan het begin van het weekend moet bekeken worden of de directe vriendenkring onmiddellijk en persoonlijk moet worden geïnformeerd (door de groepsleerkracht of leerlingbegeleider). Ook moet geprobeerd worden de leerlingen, het personeel en de ouders van de leerlingen op school te krijgen

middels een uitnodigingsbrief of (als dit de meer gebruikelijke vorm van communiceren is) via een groeps WhatsApp.

Stap 5: Contact met de ouders/familie van de overledene

Het is het beste om nog dezelfde dag contact op te nemen met de ouders/familie van de overledene; vraag telefonisch of het gelegen komt.

Zo'n bezoek is moeilijk: hoe kies je de juiste woorden, hoe tref je de juiste toon? Meestal is luisteren belangrijker dan spreken. Zo nodig kunnen politie, huisarts, sociaal verpleegkundige/jeugdarts van de GGD of het Bureau Slachtofferhulp hierbij ondersteuning bieden (voor adressen zie hoofdstuk 14. Instanties en websites).

Bij dit eerste bezoek is de aanwezigheid van de directeur of iemand van de schoolleiding vanzelfsprekend. Ook de groepsleerkracht of de mentor van het kind kunnen deel uitmaken van die eerste schooldelegatie. Daarnaast kunnen andere teamleden die een nauwe band hadden met de overleden leerling of leerkracht meegaan. Zo merken de nabestaanden dat de hele schoolgemeenschap zich betrokken voelt bij het overlijden. Een groepje van ongeveer drie personen is in eerste instantie genoeg

Meestal is een eerste bezoek heel emotioneel. Het is dan niet de juiste tijd om allerlei zaken te regelen. Maak daarom bij het vertrek een volgende afspraak.

Bij een tweede bezoek kan gevraagd worden wat de school voor de ouders/familie kan betekenen. Op dat moment is het bovendien duidelijker wat de ideeën en wensen van de leerlingen, leerkrachten en andere betrokkenen zijn. In overleg met de ouders/familie wordt helder wat kan of niet kan. Ook kunnen er afspraken worden gemaakt over een mogelijke rouwadvertentie door de school, condoléance- en rouwbezoek van leerkrachten en leerlingen, het afscheid nemen van de overleden leerling of leerkracht, bijdragen aan en bijwonen van de uitvaart en een eventuele afscheidsdienst op school. Belangrijk om in gedachten te houden is of er mogelijk sprake is van verschillende culturen en daardoor andere manieren van omgaan met de dood. Meer informatie hierover is te lezen in hoofdstuk 9. Het afscheid, de uitvaart.

Spreek af wie er vanuit de school contact met de nabestaanden onderhoudt en blijft onderhouden. Deze contactpersoon treedt op als spreekbuis van de ouders en van de leerkrachten en leerlingen.

Stap 6: Informeren van ouders

Ook de ouders van de leerlingen moeten geïnformeerd worden (eventueel alleen de ouders van de getroffen groep). Dit kan het beste door middel van een brief/ mail met daarin informatie over de gebeurtenis, organisatorische aanpassingen, de zorg voor de leerlingen op school, contactpersonen op school, regels over aanwezigheid, rouwbezoek en aanwezigheid bij de uitvaart, eventuele afscheidsdienst op school en nazorg van de leerlingen. In de bijlagen zijn een aantal voorbeeldbrieven opgenomen en vindt u tips voor ouders om hun kind(eren) te begeleiden bij het plotselinge sterfgeval. Meestal worden er meerdere brieven verzonden. In de eerste brief wordt dan met name aandacht besteed aan de toedracht van het overlijden. In latere brieven komen meer organisatorische zaken aan de orde.

Stap 7: Aangepast rooster

Bij een onverwacht sterfgeval tijdens het schooljaar kan het zijn dat het lesrooster voor de eerstkomende week moet worden aangepast. Besloten moet worden of roosterwijzigingen voor de hele school nodig/wenselijk zijn of alleen voor de betreffende groep.

Richtlijn is om de schooltijden zoveel mogelijk aan te houden, maar aanpassingen te maken in de lesinhoud als dat wenselijk is (voor de leerlingen en/ of leerkrachten). Als de familie van de overledene daar prijs op stelt, moet iedereen die dat wenst in de gelegenheid worden gesteld de begrafenis/crematie bij te wonen. Als de school een dag of dagdeel dicht gaat, is toestemming nodig van de Rijksinspectie.

Stap 8: Begeleiding tussen overlijden en uitvaart

Het overlijden van een leerling of leerkracht roept bij veel leerlingen tal van vragen en emoties op. Ruim daarom veel tijd in voor vragen, gesprekken en het uiten van emoties.

Het overlijden van een leerling heeft ook praktische consequenties. Wat bijvoorbeeld te doen met een lege stoel in de groep, het rapport dat net was geschreven, de tekening of het opstel? De stelregel is: doe niet alsof de leerling nooit heeft bestaan. Haal de lege stoel niet direct weg, hij kan beter de eerste weken symbolisch leeg blijven staan. Creëer samen met de leerlingen een herinneringsplek, waar bv. foto's, een kaars, bloemen, attributen van het kind of geliefd speelgoed staan en ook een boek waarin geschreven of getekend kan worden door de kinderen.

Rapporten en tekeningen/ werkjes/ schriften kunnen het beste persoonlijk naar de ouders worden gebracht. Wellicht kan dat samen met tekeningen of verhaaltjes van kinderen in een doos worden gedaan en symbolisch overhandigd worden een tijdje na de uitvaart van het kind. Het is in ieder geval niet verstandig om dergelijke eigendommen aan broertjes of zusjes mee te geven.

Betreft het overlijden van een leerkracht of ander personeelslid dan kunnen persoonlijke eigendommen ook in een doos worden gedaan en vergezeld van persoonlijke brieven, tekeningen of andere creatieve uitingen van betrokkenheid aan de achtergebleven geliefden worden overgedragen.

Leerlingen die niet zo verbaal zijn, uiten zich soms beter op een creatieve manier (bijvoorbeeld door te tekenen). Voor de kleuters kan spelen, bijvoorbeeld 'begrafenisje spelen' in de poppenhoek, de verwerking bevorderen. Of het voorlezen van prentenboeken.

Ook kan gebruik worden gemaakt van de materialen in de Verdrietkoffers van GGD regio Utrecht (zie hoofdstuk 12 Verdrietkoffers).

Als de nabestaanden dat op prijs stellen, kunnen leerkrachten leerlingen stimuleren om op bezoek te gaan. Als leerlingen op rouwbezoek gaan, is het van belang om na te gaan of de overleden leerling of leerkracht toonbaar is. Ook na de begrafenis of crematie kunnen nabestaanden het op prijs stellen als er bezoek blijft komen. Spreek door met de nabestaanden hoe ze dit vorm willen geven. En bespreek met de leerkrachten en leerlingen in hoeverre tegemoet gekomen kan worden aan de wensen van de nabestaanden.

Wanneer er met de ouders doorgesproken is wat wel en niet kan en waar leerlingen bij betrokken kunnen worden, kan de leerkracht met de kinderen aan het werk gaan om bijdragen te leveren voor de dienst(en) (bijvoorbeeld teksten schrijven, tekstboekjes maken, muziek maken, bloemen dragen, een boek met brieven, tekeningen en collages voor de nabestaanden maken). Dit is een goede manier om met het nare bericht om te gaan en verdriet te verwerken.

Als leerlingen de uitvaart bijwonen, moet dit goed worden voorbereid. Wat kunnen ze verwachten? Per cultuur zijn de rituelen verschillend (zie hoofdstuk 9)

Voor leerlingen van de basisschool is het gewenst dat hun ouders meegaan naar de begrafenis/crematie. Probeer zoveel mogelijk gezamenlijk te vertrekken vanaf de school (eventueel met speciaal geregeld vervoer). Ga daarna met zijn allen terug naar de school om nog even na te praten.

Om zoveel mogelijk leerlingen en leerkrachten de kans te geven afscheid te nemen van de overledene, kan (in overleg met de nabestaanden) een afscheidsceremonie op school georganiseerd worden. Een afscheidsceremonie op school is ook een mogelijkheid als leerlingen en leerkrachten niet bij de uitvaart mogen of kunnen zijn.

Probeer - zo mogelijk - een dag na de uitvaart weer te starten met de lessen. Blijf daarbij steeds letten op signalen van kinderen die het moeilijk hebben. Sommige kinderen stellen hun rouw uit en tonen pas na maanden verdriet. Dit zie je vooral bij leerlingen die al eerder een verlies hebben geleden.

Zo nu en dan kan de school nog lessen besteden aan het rouwproces van de leerlingen. Wanneer en hoe vaak dit moet gebeuren is niet te zeggen, er is geen standaard te geven. Sommige leerlingen willen dit helemaal niet en vinden het vreselijk als de nog verse wonden opengereten worden. Andere leerlingen hebben hieraan juist wel behoefte. Het kan dan verstandig zijn om in een apart groepje nog een paar keer bij elkaar te komen, zodat niet de hele groep 'belast' wordt met iets dat ze niet meer willen.

Meer inhoudelijke informatie over stap 8 is te vinden in hoofdstuk 7 t/m 12.

Stap 9: Administratieve zaken

De administratieve zaken moeten zorgvuldig afgehandeld worden. Ga ook zorgvuldig om met alles wat er van de overleden leerling of leerkracht nog op school aanwezig is. Voor de nabestaanden zijn dit heel waardevolle zaken. Geef de eigendommen zo mogelijk persoonlijk af, geef ze in ieder geval niet mee aan broertjes of zusjes. Tijdens latere contacten kunnen ook financiële zaken aan de orde komen zoals (gedeeltelijke) restitutie van de ouderbijdrage.

Stap 10: Individuele begeleiding van leerlingen

Sommige kinderen zijn extra kwetsbaar wanneer het gaat om verdriet en rouw. Signalen die kunnen wijzen op (mogelijk ernstige) problemen zijn:

- leermoeilijkheden;
- spijbelgedrag, absenties;
- psychosomatische klachten als hoofd- en buikpijn;
- concentratiestoornissen;
- slapeloosheid;
- ander spelgedrag;
- stemmingswisselingen;
 - angstdromen;
 - toespelingen op suïcide;
 - slecht eten;
 - wilde verhalen;
 - lusteloosheid, moeheid;
 - zondebokverschijnselen;
 - prikkelbaarheid;
 - onverschilligheid;
 - veel of niet meer kunnen huilen;
 - agressiviteit;
 - weer duimzuigen;
 - schuldvragen;
 - bedplassen;

- vreemd lachen;
- zich terugtrekken;
- plotselinge gedragsveranderingen
- zichzelf verwondingen aanbrengen (mn bij tieners)

Bij deze signalen de volgende aantekening: Komt dit gedrag in de eerste weken na het overlijden van een medeleerling of leerkracht voor, dan is er geen reden tot directe bezorgdheid: Het is normaal gedrag na een abnormale gebeurtenis. Neemt het gedrag in extremiteit toe of neemt het aantal signalen dat een kind uitzendt toe, dan kan het zijn dat actie noodzakelijk wordt. Ook kan het noodzakelijk zijn extra maatregelen te nemen als het kind bij onverwerkt 'oud' zeer nu extreem gaat reageren op het 'nieuwe' overlijden.

Leerlingen hebben vaak in de eerste periode na het overlijden individuele aandacht nodig. Voor kinderen die behoefte hebben aan extra ondersteuning kan een wekelijks gesprekje met iemand binnen de school (bijvoorbeeld de groepsleerkracht of de leerlingbegeleider) al veel betekenen. Andere leerlingen vinden het prettig om eerst hun gedachten op papier te zetten alvorens er met iemand over te praten.

Wanneer een leerkracht de geschiedenis van een leerling kent, kan hij/zij het gedrag beter duiden. Het is bijvoorbeeld belangrijk te weten dat een leerling jaren geleden een broertje heeft verloren of dat zijn oma onlangs is overleden. Eens te meer een goede reden voor scholen om te werken met een goed leerlingvolgsysteem waarin alle belangrijke gegevens van de leerling zijn vastgelegd.

Van een nieuwe leerling is de voorgeschiedenis niet altijd bekend. Het is belangrijk dat de oude school de informatie overdraagt.

Soms zal hulp van buitenaf wenselijk of nodig zijn. In overleg met de ouders kan de school besluiten om hulp in te schakelen. Voor verwijsmogelijkheden zie hoofdstuk 14. Instanties en websites.

Stap 11: Nazorg voor de groepsleerkracht en het team

Een leerkracht of andere medewerker die zich intensief heeft bezig gehouden met het overlijden van een kind of collega kan na de uitvaart in een diep gat vallen. Al die tijd heeft hij of zij zich professioneel opgesteld als leerkracht, begeleider van de kinderen en vertegenwoordiger van de school. Een leerkracht kan veel steun ondervinden van het team. Een evaluatie bij een teamvergadering een paar weken na het overlijden van een leerling of personeelslid kan veel duidelijkheid geven en zorgen voor adequaat inspelen op gevoelens, gedachten en vragen. Een luisterend oor en oprechte aandacht zijn veel waard. Ook kan ondersteuning gevraagd worden bij het wijkteam (bv. maatschappelijk werk), zie onder Instellingen.

Stap 12: Terugkijken, evalueren

Het is goed om na een tijdje (1-3 maanden) met het hele team aandacht te besteden aan de gebeurtenissen en aan elkaar. Indien nodig kan daarbij een externe deskundige worden ingeschakeld, bijvoorbeeld de pedagoog of jeugdarts van GGD regio Utrecht. Evalueer op een dergelijk moment de gang van zaken. Waar zijn we tevreden over, wat is voor verbetering vatbaar? Ook kunnen de contacten die er met de nabestaanden zijn geweest onder de loep worden genomen. Hoe kijken zij terug op de rol en aanpak van de school? Hoe gaat de school in de toekomst om met de ouders? Welke invloed heeft het gebeuren gehad op de leerkrachten, de leerlingen en de lessen?

Met name ook persoonlijke ervaringen van de afgelopen maanden zijn belangrijk om dan te bespreken. Wat heeft de hele situatie van je gevraagd? Kon je de (hulp)vraag aan of had je meer persoonlijke bijstand nodig?

Ook moet er aandacht zijn voor de opvang en begeleiding van de leerlingen. Hoe signaleer je problemen, wat doe je als je signalen krijgt dat het niet goed gaat? In overleg met het jeugdteam van de school kan gekeken worden of passende hulp geboden moet worden. Aarzel niet om het jeugdteam van GGD regio Utrecht daarbij in te schakelen.

Sta tenslotte af en toe stil bij bepaalde herinneringen, bepaalde dagen zoals de verjaardag en sterfdag van de overledene of schenk aandacht aan de overledene bij bepaalde gebeurtenissen als een schoolreisje of musical. Denk op een dergelijk moment aan de ouders/familie, broertjes en zusjes. Een bezoekje, kaart, bloemen of een ander gebaar kan op een dergelijk moment voor de nabestaanden heel ondersteunend zijn.